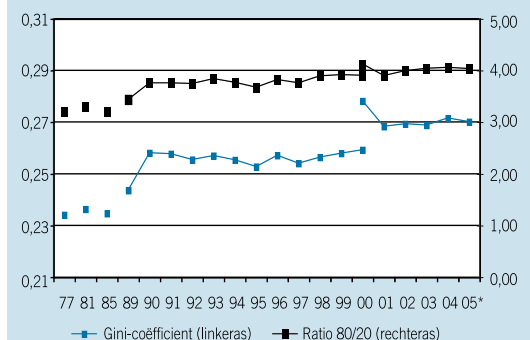

Inkomensongelijkheid toegenomen sinds 1977

Sinds Prinsjesdag 2007 staat de nivellering van de inkomens in Nederland weer volop in de belangstelling. De overheid is voornemens via diverse belastingmaatregelen de verschillen tussen rijk en arm verder te verkleinen. Volgens cijfers uit de Inkomensstatistiek van het CBS is de inkomensongelijkheid onder de Nederlandse bevolking toegenomen sinds 1977. Zo steeg de Gini-coëfficiënt van 0,23 in 1977 tot 0,26 in 2000. Volgens een andere maatstaf, de zogeheten 80/20-ratio – de verhouding tussen het inkomen van de rijkste 20% en de armste 20% – nam de ongelijkheid nog sterker toe. De toename van de inkomensongelijkheid trad vooral op in de tweede helft van de jaren tachtig. Toen stegen de lonen fors, terwijl het minimumloon en veel uitkeringen werden bevroren. Ook kwamen er steeds meer tweeverdieners en groeide het aandeel alleenstaanden in de bevolking. Van 1989 op 1990 steeg de ongelijkheid het meest. Dit was deels het gevolg van de Oort-operatie in 1990, waarbij een behoorlijke lastenverlichting plaatsvond. In de jaren 90 bleef de inkomensongelijkheid vrij stabiel. Ook in de periode 2000-2005 veranderde de ongelijkheid relatief weinig. In 2001 leidde de herziening van het belastingstelsel tot een daling van de ongelijkheid ten opzichte van 2000. Na 2001 nam de Gini-coëfficiënt weer toe, maar was in 2005 nog wel lager dan in 2000. De inkomensongelijkheid in Nederland is lager dan gemiddeld in de vijftien landen van de Europese Unie. De gemiddelde ongelijkheid, uitgedrukt in de 80/20-ratio, is 4,8. In Nederland en in Frankrijk is deze ratio 4,0. De Scandinavische landen hebben een lage ongelijkheid terwijl deze in de Zuid-Europese landen, door een minder florerende economie, hoog is. In 2000 heeft een revisie van de Inkomensstatistiek plaats-

gevonden. Hierdoor zijn de cijfers van de periode 2000–2005 niet geheel vergelijkbaar met die van de periode 1977–2000.

Ontwikkeling inkomensongelijkheid in Nederland, 1977–2005

Bron: CBS

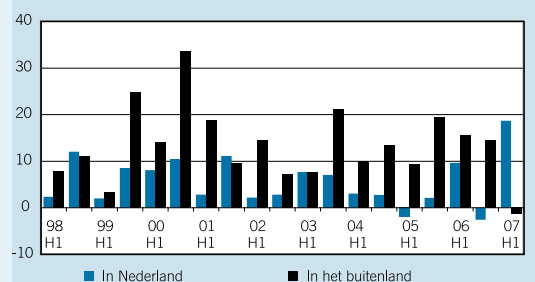
Monetaire Zaken

ERIK BIELEVELDT (DIVISIE STATISTIEK & INFORMATIE DNB)

Sterke toename van buitenlandse belangen in Nederlandse bedrijven

Na een periode van weinig investeringsactiviteit in de tweede helft van 2006, besteedden buitenlandse bedrijven in het eerste halfjaar van 2007 hoge bedragen aan nieuwe of uitbreiding van bestaande kapitaaldeelnames in Nederland. Niet eerder investeerde het buitenland hierin in een halfjaar zoveel (19 miljard euro; zie grafiek). De hoge kapitaaldeelnames weerspiegelen een aantal grote fusie- en overnametransacties dat recentelijk werd afgerond, zoals de fusie tussen Euronext en New York Stock Exchange en de overname van Rodamco Europe door haar Franse branchegenoot Unibail. Aangezien eerder dit jaar verschillende andere grote overnames van Nederlandse bedrijven zijn aangekondigd, is de verwachting dat de investeringen in deelnames in Nederland nog enige tijd hoog zullen blijven. Een afname op langere termijn is echter niet uitgesloten, afgaande op de mondiale afname van de hoeveelheid aankondigingen van fusies en overnames in de afgelopen twee maanden. De totale buitenlandse directe investeringen in Nederland bedroegen in het eerste halfjaar 11 miljard euro. Dat kwam doordat tegenover de hoge kapitaaldeelnames ook enkele ongewoon hoge aflossingen stonden van concernleningen die buitenlandse moeders aan hun in Nederland gevestigde dochters hadden verstrekt. Terwijl buitenlandse partijen hun belangen in Nederland vergrootten, stootten Nederlandse bedrijven in het eerste halfjaar juist buitenlandse deelnames af. Ook deze ontwikkeling is bijzonder te noemen (zie grafiek) en concentreerde zich in het tweede kwartaal; hierin werd per saldo voor ruim 4 miljard euro aan buitenlands aandelenkapitaal afgestoten. Voorbeelden waren de (gedeeltelijke) verkoop door Philips van haar aandeel in het Taiwanese TSMC en de afstoting door Royal Dutch Shell van een deel van haar aandeel in het Sakhalin II project

Directe investeringen - kapitaaldeelnames (transacties in miljarden euro's)

Bron: DNB

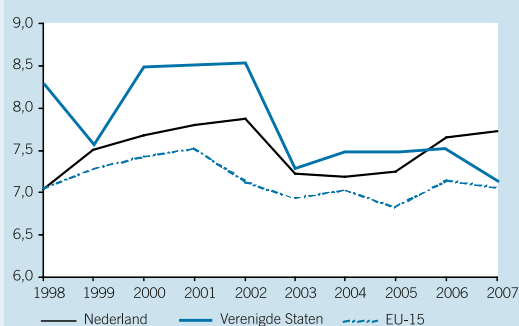
in Rusland aan Gazprom. Deze ontwikkeling ging overigens gepaard met een omvangrijke toename van verstrekte kredieten aan buitenlandse dochters. In de eerste zes maanden van dit jaar werd voor maar liefst 20 miljard euro aan intra-concernfinanciering verstrekt. Dit zou erop kunnen wijzen dat Nederlandse ondernemingen vooral via bestaande buitenlandse dochters (indirecte) deelnames hebben verworven.

Aandeelhoudersklimaat

Nederland streeft naar een aantrekkelijke financiële markt en goede rechten voor aandeelhouders om de economische groei te bevorderen. Na de boekhoudschandalen in de Verenigde Staten (onder andere Enron en Worldcom in 2001) en Nederland (Ahold in 2002) is meer aandacht gekomen voor de rechten van aandeelhouders. In de Verenigde Staten is de Sarbanes-Oxley Act in 2002 ingevoerd en in Nederland moet de Code Tabaksblat vanaf eind

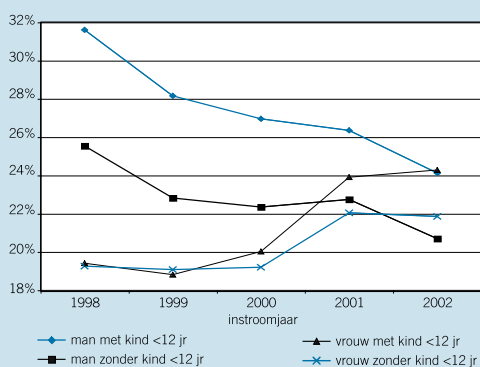
2003 de rechten van aandeelhouders beter beschermen. De ontwikkeling van het aandeelhoudersklimaat kan worden gemeten aan de hand van een evaluatie door experts van de rechten van aandeelhouders in een aantal landen. Deze experts worden door het IMD World Competitiveness Center ingezet om onder andere de aandeelhoudersrechten te beoordelen. Ze geven een cijfer tussen 1 en 10 op de vraag of de aandeelhoudersrechten voldoende zijn gewaarborgd. In de figuur is te zien dat het gemiddelde cijfer tussen 7 en 8,5 ligt voor de geselecteerde landen. De trend in de figuur geeft aan dat de rechten van aandeelhouders een deuk hebben opgelopen in 2003. In 2003 wordt het dieptepunt bereikt als gevolg van de vele boekhoudschandalen. De rechten van aandeelhouders zijn van oudsher beter geregeld in de Verenigde Staten dan in Europa. Nederland ligt boven het EU-15 gemiddelde, maar loopt een relatief grote klap op in 2003. Na invoering van de *corporate governance* codes waarin onder andere nieuwe beginselen van deugdelijk ondernemingsbestuur worden vastgelegd, herstelt de situatie in Nederland. Het Nederlandse gemiddelde ligt in 2007 weer op het niveau van 2002. In de Verenigde Staten is van herstel echter nauwelijks sprake sinds de invoering van de Sarbanes-Oxley Act in 2002. Het lijkt erop dat de rechten van aandeelhouders niet zijn verbeterd sinds het dieptepunt in 2003. Daar waar de Verenigde Staten voorop liepen in de periode 1999–2002, liggen de rechten nu niet veel hoger dan het EU-15 gemiddelde en in 2007 duidelijk onder het Nederlandse rapportcijfer. Een reden voor deze tweeledige reactie op de nieuwe *corporate governance* codes is dat de Sarbanes-Oxley Act als verstikkend wordt ervaren in de Verenigde Staten waardoor de rechten van aandeelhouders eerder geschaad lijken te worden, terwijl de Code Tabaksblat aandeelhouders meer macht heeft gegeven.

Aandeelhoudersklimaat gemeten op een schaal van 1 tot 10

Bron: IMD, AFM

WAO-uitstroom naar werk binnen 24 maanden na WAO-intrede in % van WAO-instroomjaar, 1998–2002

Bron: CBS, Sociaal Statistisch Bestand

Steeds meer vrouwen met jonge kinderen verruilen WAO voor werk

Het relatief hoge arbeidsongeschiktheidsrisico van vrouwen in het afgelopen decennium is meermalen aanleiding geweest voor onderzoek. Verondersteld werd dat de combinatie van zorg en arbeid bij vrouwen, en vooral bij vrouwen met jonge kinderen, een belangrijke rol speelde. Diverse onderzoekers hebben zich beziggehouden met de vraag in hoeverre de aanwezigheid van kinderen van invloed is op

instroom in de WAO. In het onderzoek *Beter aan het werk*, een trendrapportage over een onderzoek naar ziekteverzuim, arbeidsongeschiktheid en werkhervatting door SCP/CBS/TNO, is nagegaan of vrouwen en mannen, met en zonder jonge kinderen, verschillen in hun uitstroom uit de WAO. Voor vrouwen die in de jaren 1998–2000 in de WAO terechtkwamen, maakte de aanwezigheid van kinderen onder 12 jaar weinig uit voor de mate waarin zij (binnen 24 maanden) de WAO weer verlieten voor werk. Hun uitstroompercentage was wel aanmerkelijk lager dan dat van de mannen. Vanaf instroomjaar 2001 trad duidelijk een verbetering op bij de vrouwen, die het grootst was bij vrouwen met jonge kinderen. Terwijl van de instroom van 1998 19% van de vrouwen met kinderen onder 12 jaar binnen twee jaar de WAO had verlaten voor werk, was dat voor de instroom van 2002 opgelopen tot 24%. Voor de vrouwen zonder kinderen onder 12 jaar was dat respectievelijk 19% en 22%. In diezelfde periode liep bij mannen met jonge kinderen de uitstroom naar werk terug van 32% naar 24%. Tezelfdertijd had zich ook aan instroomzijde een duidelijke ontwikkeling afgetekend. Vanaf 2001 nam het percentage WAO-instromers duidelijk af, het sterkst bij de vrouwen met jonge kinderen. Hierdoor werd de WAO-instroom selectiever en vermoedelijk ongezonder, met als consequentie een geringer perspectief op werkhervatting. Dit, in combinatie met de conjunctuurdaling in die periode, is een mogelijke verklaring voor de dalende uitstroom naar werk bij de mannen. Dat de uitstroom bij vrouwen, vooral bij vrouwen met jonge kinderen is toegenomen, is waarschijnlijk mede te danken aan de bijzondere aandacht die er de afgelopen jaren aan hen is besteed bij het terugdringen van de arbeidsongeschiktheid.